MJÄLLOMS BYAFÖRENING
Mjällom, Kramfors kommun

Mjällom, den 26/6-2026
Till Kramfors kommun
Samhällsbyggnadsförvaltningen

Yttrande över Översiktsplan 2026

Mjälloms Byaförening är en ideell förening som verkar för utveckling, sammanhållning och föreningsliv i Mjällom, bland annat genom driften av Kulturfabriken. Vi har tagit del av samrådsversionen av Översiktsplan 2026 och lämnar härmed våra synpunkter.

Vi vill inledningsvis säga att vi ställer oss positiva till flera av planens grundläggande inriktningar – inte minst målbildens betoning av att kommunens stad, serviceorter, närorter, landsbygd, kust och älv ska samverka och stärka varandra, samt ambitionen att ta tillvara och utveckla det befintliga bostadsbeståndet på landsbygden. Vi vill samtidigt lyfta ett antal punkter där vi ser behov av konkretisering, komplettering eller omprövning, med särskild utgångspunkt i Mjällom och övriga kustnära närorter.

1. Planens karaktär: strategisk inriktning kräver konkret uppföljning

Översiktsplan 2026 är till sin karaktär strategisk och principbaserad snarare än operativ och tekniskt detaljerad. Det är ett legitimt vägval, men det förutsätter att den uppföljande, mer konkreta planeringen verkligen genomförs inom rimlig tid – exempelvis den aviserade transportinfrastrukturstrategin, kompletteringar av miljökonsekvensbeskrivningen samt en översyn och uppdatering av äldre detaljplaner. Vi föreslår att kommunen i antagandehandlingen anger en tydlig tidsplan, och om möjligt en finansiering, för dessa uppföljande dokument. Utan det riskerar planens strategiska ambitioner att förbli avsiktsförklaringar.

Vi vill också lyfta att formuleringar om att en ort ska “utvecklas efter sina lokala förutsättningar” återkommer på flera ställen i planen, men att det i praktiken är oklart vad detta innebär för ett enskilt planärende. Den otydligheten är hanterbar för en aktör med egna planhandläggare och juridiskt stöd, men slår hårdare mot enskilda markägare, lokala företagare och besöksnäringsaktörer som saknar sådana resurser – inte minst inom besöksnäringen. Vi föreslår att kommunen konkretiserar vad “lokala förutsättningar” innebär per ort, eller i vart fall tydliggör vilka kriterier en handläggare ska väga in vid bedömningen.

2. Konkretisering av närorternas roll och förutsättningar

Mjällom pekas i planen ut som en av kommunens 17 närorter (avsnittet “Bebyggelsestrukturen i kommunen”). Vi uppskattar att planen tydligt lyfter fram att kommunens olika delar behöver samverka, men noterar att beskrivningen av närorternas förutsättningar är generellt hållen – närorterna beskrivs gemensamt som platser där utvecklingen “kretsar kring särskilda lokala värden”, utan att dessa värden konkretiseras per ort.

Vi föreslår att kommunen, i den fortsatta processen eller i efterföljande planeringsunderlag, tar fram kortfattade ortsbeskrivningar för varje närort - tillräcklig för att ge handläggare och markägare ett tydligare underlag i enskilda planärenden. Mjällom skulle det handla om att synliggöra ortens kustläge, närheten till Höga Kustenleden, Handlarn och övrig lokal service, Kulturfabriken samt det

aktiva näringslivet och föreningslivet. Utan denna konkretisering riskerar planens goda intentioner att bli svåra att omsätta i enskilda planärenden, eftersom handläggare saknar tydligt lokalt underlag att utgå från. Vi föreslår att en sådan ortsprofil tas fram i granskningsskedet eller i nära anslutning till antagandet.

3. Näringsliv och service i Mjällom

Mjällom är inte bara en boendeort utan också en betydande arbets- och näringslivsort. I byn finns Handlarn, en livsmedelsbutik som utgör en grundläggande servicefunktion – och som enligt planens egna kriterier för närortsklassificering (avsnittet "Bebyggelsestrukturen i kommunen") är en av de funktioner som ligger till grund för att Mjällom överhuvudtaget räknas som närort. Att Handlarn finns kvar och kan utvecklas är därför inte enbart en servicefråga utan en förutsättning för ortens fortsatta status och funktion i kommunens bebyggelsestruktur.

I Mjällom finns även flera betydande industriella verksamheter, däribland Gerdins Cutting Technology AB, AQ Components och AQ Wiring, som utgör en väsentlig del av sysselsättningen lokalt och regionalt. Planens ställningstagande under "Näringsliv" anger att befintliga företag ska "ges möjlighet att utveckla sina verksamheter genom att erbjuda mark, i första hand i anslutning till befintliga verksamheter". Vi föreslår att detta konkretiseras för Mjällom specifikt – genom att kommunen säkerställer att kompletteringsmark finns tillgänglig i anslutning till de befintliga industrierna, och genom en tidig dialog med företagen om deras framtida utvecklingsbehov, snarare än att invänta enskilda ansökningar.

4. Kulturfabriken och föreningsdrivna mötesplatser som strategisk resurs

Vi noterar att Kulturfabriken i Mjällom nämns i avsnittet "Besöksnäring och friluftsliv", tillsammans med Mannaminne och kommunens konstrundor, som en del av Nordingrålandskapets kulturupplevelser. Det är glädjande att verksamheten uppmärksammas, men vi önskar att planen går ett steg längre och behandlar föreningsdrivna kulturhus som strategiska noder i besöksnärings- och mötesplatsutvecklingen – inte enbart som exempel i löpande text.

Vi föreslår att kommunen i avsnittet "Allmänna platser" och i det fortsatta arbetet med besöksnäringslandskap tydliggör hur föreningsdrivna anläggningar som Kulturfabriken kan få stöd, exempelvis genom tillgänglighetsanpassning, skyltning kopplad till turistvägar, eller prioritering vid fördelning av utvecklingsmedel.

Vi vill också lyfta att Kulturfabriken, som en av byns största och mest centralt belägna samlingslokaler, har goda förutsättningar att fungera som en lokal trygghetspunkt vid kris, strömavbrott eller annan samhällsstörning. Planen anger under "Totalförsvarets civila intresse" att kommunen "ska arbeta aktivt med beredskapsplanering och kommunala trygghetspunkter". Vi föreslår att kommunen i det arbetet utreder möjligheten att inkludera Kulturfabriken som en av kommunens trygghetspunkter i Mjällom, i dialog med föreningen om vilket stöd – exempelvis reservkraft eller kommunikationsutrustning – som i så fall skulle krävas.

5. Befintligt bostadsbestånd – från konstaterande till handling

Vi välkomnar att planen lyfter att kommunen har "ett stort outnyttjat bostadsbestånd med många hus som står tomma och riskerar att förfalla", och att detta har potential att locka nya invånare. Det är en verklighet vi känner igen från Mjällom.

Vi efterfrågar dock konkreta åtgärder snarare än ett konstaterande: inventering av tomma och outnyttjade fastigheter i närorterna, rådgivning till fastighetsägare om försäljning eller upprustning, aktiv spridning av information i samverkan med lokala föreningar och mäklare, samt ökat användande av alla verktyg som står kommunen tillbuds att använda där det finns ägare till hus som står övergivna och förfaller.

6. Lokaliseringsprövning för enstaka villor – likvärdig tillämpning i hela kommunen

Vi ser positivt på ställningstagandet att "nybyggnad av enstaka villor och mindre bostadsgrupper ska underlättas genom lokaliseringsprövning" via förhandsbesked. Detta är särskilt viktigt för närorter som Mjällom, där efterfrågan på enstaka tomter sannolikt är vanligare än efterfrågan på större sammanhållna bostadsprojekt.

Vi vill betona vikten av att denna förenkling tillämpas likvärdigt i hela kommunen, inte enbart i orter nära Kramfors stad eller serviceorterna, och att kommunen eftersträvar förutsägbara och rimliga handläggningstider – vilket är särskilt angeläget för enskilda markägare och mindre företag utan egna juridiska resurser.

7. Gång- och cykelinfrastruktur samt trafiksäkerhet på landsbygden

Planen konstaterar själv, under "Gång och Cykel", att gång- och cykelvägar "ofta saknas helt" på landsbygden, att hastigheterna är höga och vägrenarna smala, och att detta tvingar invånare att färdas på vägar avsedda för biltrafik. Detta känner vi väl igen från vardagen i och kring Mjällom, inte minst då orten ligger längs en sträcka som även nyttjas av vandrare och cyklister kopplat till Höga Kustenleden och besöksnäringen.

Vi föreslår att den kommande transportinfrastrukturstrategin, som planen aviserar ska tas fram efter antagandet, prioriterar en konkret inventering av brister i gång- och cykelinfrastrukturen till och i kustnära närorter som Mjällom, och att åtgärder kopplas till en tidsplan. Vi önskar bli tillfrågade i en sådan inventering, eftersom vi som lokal förening har förstahandskunskap om var de mest akuta riskerna finns.

8. Digital infrastruktur

Planen lyfter, under utvecklingsinriktningen "En hållbar infrastruktur", att fibernätet "inte är fullt utbyggt" och att det finns "radio- och kommunikationssvackor" i kommunen. Vi vill här dela en erfarenhet från Nordingrå som vi anser är relevant för planens fortsatta arbete med digital infrastruktur.

I Nordingrå, där Mjällom ingår, är fiber redan utbyggt sedan tidigare, på lokalt initiativ genom föreningen bakom Fiber i Nordingrå.

Vi föreslår att kommunen i sitt fortsatta arbete med digital infrastruktur uttryckligen lyfter fram och stödjer lokalt drivna utbyggnadsmodeller – till exempel genom rådgivning, samordning eller medfinansiering till föreningar som vill driva sin egen utbyggnad – som ett komplement till kommunalt drivna projekt för att skynda på utbyggnaden. Mjällom och Nordingrå kan med fördel användas som ett positivt exempel i det arbetet.

9. Klimatanpassning i kustnära läge

Vi noterar att planen själv konstaterar att underlaget för klimatrelaterade risker, liksom för ras, skred och erosion, är “på en översiktlig nivå” och inte anpassat till kommunens kuperade landskap. Vi förstår att detta delvis är en resursfråga, men vill betona att kustnära närorter som Mjällom är särskilt utsatta för en kombination av höga havsnivåer, storm och ökad nederbörd, vilket planen också lyfter under “Extremväder och översvämning”.

Vi föreslår att kommunens åtagande att “utsatta områden ska identifieras och nödvändiga åtgärder ska implementeras” uttryckligen prioriterar kustnära närorter, och att resultaten av sådana utredningar kommuniceras till berörda byaföreningar i god tid innan de blir avgörande i enskilda planärenden.

10. Riksintressen och kommunens röst gentemot staten

Vi noterar att planen under “Mellankommunala intressen” redan innehåller tydliga politiska ställningstaganden kring statlig infrastruktur – till exempel att kommunen “ställer sig frågande till varför anläggandet av en förbifart runt Örnsköldsvik inte längre prioriteras”, att åtgärder saknas för E4 mellan Höga Kustenbron och Docksta samt för R90, och att kommunen vill “betona vikten av att fullfölja hela Nya Ostkustbanans utbyggnad från Gävle-Västerasby”. Dessa synpunkter delar vi.

Vi föreslår att dessa synpunkter lyfts från den mer beskrivande delen om mellankommunala intressen till att formuleras som tydliga, formella ställningstaganden i kapitlet om riksintressen och kommunikationer. Andra kommuner, exempelvis Örnsköldsvik, redovisar i sina översiktsplaner ett eget kartlager och kapitel för kommunens specifika synpunkter på riksintressen, och argumenterar aktivt för att vissa funktioner bör stärkas som riksintresse trots att Trafikverket inte längre pekar ut dem. En motsvarande, mer aktiv hållning från Kramfors kommun skulle stärka kommunens röst gentemot Trafikverket och andra statliga aktörer – vilket gynnar hela kommunen, inklusive Mjällom och övriga kustnära orter som är beroende av fungerande vägar och kollektivtrafik.

11. Föreningslivet som kunskapsresurs i planeringen

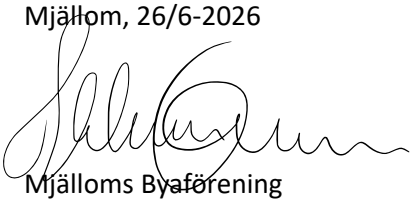
Slutligen vill vi lyfta något som inte är specifikt för Mjällom, men som vi tror skulle stärka hela kommunens planeringsarbete. Planen betonar genomgående vikten av “tillsammans”, dialog och delaktighet, men formaliserar inte föreningslivets roll utanför samrådsperioderna. Byaföreningar, intresseföreningar och och det lokala näringslivet besitter kontinuerlig lokalkännedom som sällan fångas upp mellan de formella samråden.

Vi föreslår att kommunen, exempelvis genom det befintliga Landsbygdsrådet, etablerar en mer regelbunden dialogform med landsbygdens föreningar och företag kopplad till genomförandet av Översiktsplan 2026 – inte enbart vid framtagandet av nya planer, utan löpande under planens löptid.

Avslutning

Mjälloms Byaförening ser fram emot en fortsatt god dialog med Kramfors kommun i det fortsatta arbetet med Översiktsplan 2026. Vi står gärna till förfogande för kompletterande information eller ett möte om någon av punkterna ovan behöver utvecklas ytterligare.

Mjällom, 26/6-2026



Mjälloms Byaförening

Genom Helena Thomson, ordförande

Mail
info@helenathomson.se
info@kulturfabriken-mjallom.se

Telefon
070-3848860